

HISTÒRIA I TRANSCENDÈNCIA DEL MUTUALISME A CATALUNYA

MARCEL·LI MORETA

Secretari de la «Federació de Mutualitats de Catalunya»

La Reial Acadèmia de Medecina de Barcelona gaudeix avui de la oportunitat de que ocupin la seva Tribuna dos personalitats que dintre el Mutualisme són figures destacades.

Seguint la pauta de que un membre de la mateixa digui unes paraules de presentació, especialment dels que no figuren dintre el «Conclave» de Acadèmics, la Junta Directiva m'ha designat a mi, per a fer la presentació de Don Marcellí Moreta.

Agraeixo a la Acadèmia aquesta designació, ja que l'amistat i el ésser compatricis, per haver nascut en la Comarca d'Osona, ens dona un caire de vigatanisme, que sentim arrelat en el profund del nostre esperit.

Marcellí Moreta és actualment, Diputat Provincial de Barcelona i ocupa el càrrec de Ponent de Cultura, i bé podem dir que dintre el poc temps del seu exercici de Diputat, ha esmerçat els seus esforços, en que la Biblioteca de Catalunya i les altres foràneas que depenen de la Diputació estiguin a la altura que correspon a una obra de tan alta cultura.

Avui, ocupa aquesta tribuna per a parlar-nos de l'Història i transcendència del Mutualisme a Catalunya per exercir el càrrec de Secretari de la Federació de Mutualistes de Catalunya i Balears, li proporciona una amplia visió d'aquest fet, tan característic del seny català, quin és el de la prevenció.

Actualment, es Secretari del Consell Social de Catalunya i durant la seva vida ha ocupat càrrecs importantsíssims en organismes socials, però, tinc un especial interès en fer constar que Marcellí Moreta és un pulcre escriptor, enamorat de Barcelona, i la prova és que publicà una obra titulada «Historias de Barcelona», en la que l'autor explica tots els aconteixements de la ciutat des de la fundació als nostres dies, demostrant una fina erudició i un abast de coneixements, tant de la Història de Catalunya com de la d'Espanya.

Aquest llibre està escrit amb una amenitat extraordinària, i la seva lectura és tan interessant que es llegeix sense interrupció.

La Barcelona medieval excelleix per l'organització del seu treball. En realitat es perfila el que, en el temps, serà el centre industrial de la Península i la gran avançada de la industrialització a Espanya. Encara, avui, els vells carrers de la ciutat recorren la varietat d'oficis que constituïen el complexe d'activitat mercantil que la feien poderosa i progressiva. Carrer de Mirallers, de Boters, de Carders, de Sombrerers, de Llibrers, d'Escudellers... Petits oficis, distribuïts per barriades, a les quals donen caràcter, colorit, vivacitat i que a l'hora provoquen competències, estimulen i fan possible el treball honest i la feina ben feta. Els veedors sorgits de la pròpia organització feien visites imprevistes i tenien autoritat per imposar penes infamants, com la de rompre la mercaderia fraudulenta i penjar les seves despulles a la mateixa porta del falsificador. Tot això s'esdevingué des d'abans del segle XIII i la seva duració s'allargà fins al divuitè.

«L'Auca dels oficis», publicada en el segle XVIII, amb gravats al boix, en registre 48 d'oficis. Durant i Sanpere, que ha dedicat moltes pàgines a l'estudi de la formació de Barcelona, diu, respecte d'aquestes «auques»: «...començaren essent un joc de fira, ja molt reputat i sovint perseguit, que acabà en joc de loteria infantil, per al qual eren estampats els corresponents fulls amb gravats, generalment en nombre de quaranta vuit, destinats a ésser retallats i enrotllats —d'aquí els dictats de rodolins i auques de rodolins— per a treure'ls després a la sort i, segons quins fossin, guanyar o perdre la posta o el que ells mateixos cantaven». Es curiosa la popularitat d'aquestes auques —etimològicament, deriven de joc de l'oca— i la importància que tenien per a les fires que, a la vegada, eren expressió de la força comercial dels oficis que donaven vida i configuraven la societat activa d'uns temps.

La importància dels oficis donà lloc a la formació dels gremis o corporacions constituïdes pels mestres, oficials i aprenents d'una mateixa professió. Van sorgir per a la defensa dels seus interessos i sobretot per evitar la competència considerada il·lícita dels adventicis i per a mantenir un ordre en els preus i en la qualitat de la producció. En tots els temps la societat ha hagut de defensar-se contra els especuladors i dictar disposicions i adoptar mesures per a barrar el pas als qui avui anomenem «straperlistes». Els gremis tenien organització jeràrquica. Hi havia els mestres, els oficials i els aprenents. Els primers eren els propietaris de l'obra. Els oficials, generalment treballaven per compte dels mestres, si bé en molts casos participaven dels beneficis. Inicialment, la condició d'oficial suposava una etapa de trànsit entre l'aprenentatge i el mestratge, però com en totes les organitzacions es tendeix a l'abús per part dels poderosos i, els mestres, ja s'afanyaven per aconseguir evitar la competència dels

què podien empènyer. Els oficials acabaren per restar oficials indefinidament. Els aprenents no cobraven salari i devien permanèixer el temps taxat per les reglamentacions per a arribar a la condició d'oficial.

Junt als gremis, es formaren les conreries o germanats que responien, encara més, al sentiment de solidaritat que era ben freqüent en la societat medieval. Barcelona, com totes les societats evolucionades d'aquell temps, va sentir l'esperit corporatiu i solidari que, d'alguna manera unia als homes de la població urbana. La ciutat, més que la ruralia, tenia aquest sentiment. Com diu en Vicens Vives: «La vida dins d'un àmbit reduït, la ciutat, facilitant la constant relació entre els seus habitants, creava un ambient més propici a l'associació que entre les poblacions comperoles». Afegim-hi a aquestes condicions, el fort sentiment religiós de l'època, segueix dient en Vicens Vives i «el constant increment de la població artesana, i ens dóna, per una part, una esplèndida floració de *confraries* o germanats benèfico-religioses i, per altra, l'organització dels oficis en corporacions privatives dotades d'ordinacions aprovades pels reis o pels municipis».

I, seguim a Vicens Vives: «Les confraries foren una herència de l'època anterior, que s'extingueren als països conquistats, perfeccionant els seus sistemes de previsió, amb tendència cada vegada més a convertir-se en confraries de gent del

mateix ofici, confraries gremials, segons la denominació de Rumeu de Armas». Les masses artesanes van trobar en les seves confraries i corporacions la solució d'angunisos problemes domèstics en el cas de desgràcia, i també un poderós mitjà de defensa».

Els objectius d'aquestes confraries o germanats foren, inicialment, purament piadosos. Es vetllaven els malalts i els morts, es prestava l'ajut necessari per a l'enterrament, es feien dir misses per als difunts, s'acudia col·lectivament a la pràctica d'algunes devocions. Però, molt aviat, es passà a un règim de previsió, a través del qual s'arbitrarien medis econòmics per a ajudar al malalt, i assegurar-li l'assistència mèdica i farmacèutica en els hospitals que sovint pertanyien a la pròpia confraria. S'establiren pensions per a la vellesa, per a la invalidesa i inclús per a la pobresa que s'hagués produït per causes imprevistes. També en molts cassos, s'havia previst l'ajut per atur forçós, pensions a les vídues i orfes, un subsidi per a les filles que havien d'enmaridar i també auxilis a presos, a captius, i en alguns cassos, per a plets. S'havia concebut tot un sistema d'agermanament que afectava a les coses materials i a les espirituals, com esqueia a una societat que si bé treballava i s'esforçava per a mantenir i millorar un bon nivell econòmic, tenia el sentit de la vida transcendent. La qual cosa, com ja s'ha insinuat, no era obstacle perquè hi haguessin

derivacions malsanes que torcessin la línia que es proposaren aquelles institucions. L'egoisme conduïa al culte a un esperit de cos exacerbat, que donava eixida a un monopoli tancat i exclusivista que, amb freqüència, obligà als reis a intervenir amb energia per a neutralitzar els abusos.

La vida gremial, amb les conseqüents auxillis mutuels de previsió, a Barcelona oferia una riquesa extraordinària. Leopoldo López Teijeiro, que acupà un alt càrrec administratiu en la Direcció General de la Seguretat Social, va donar fa uns pocs anys una conferència a Barcelona, precisament en commemoració del cinquantenari de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears i va ressenyar les institucions gremials catalanes que practicaven la previsió, històricament comprovades a comptar des de l'any 1319. N'hi havia vint-i-vuit i es referien a tota mena de professions, des de la de notari fins a macips o bastaixos de ribera, des dels teixidors i pellaires fins als clergues. No hi mancaven ni els argenters ni els fusters, ni els espasers, ni els sabaters, ni els terrissaires. I, tots ells, de fundació d'abans de que finís el segle catorzè. El primer enregistrat era de 1319 i prestava l'auxili de mort i d'enfermetat; va ésser creat a la població de Tàrraga sota l'advocació de Sant Antoni. El darrera porta la data fundacional de 1397 i eixoplugava als sabaters sota el patronatge de Sant Marc.

Ortega i Gasset va dedicar amplis comentaris al fenomen de les generacions. Hi ha unes hores de plenitud històrica, afirma el pensador castellà i són aquelles en què l'home viu tranquil·lament instal·lat en una certa figura del món. Per exemple, l'hora del Dant, en 1300. Però hi ha una hora que si dirigim la mirada cap al temps que segueix veient amb claredat que l'home europeu va perdent aquella tranquil·litat respecte del món. No se sent segur. Veu que el seu món sotsobre i que va perdent un terreny que el va guanyant una dimensió nova que pot ésser la contrària de la que desapareix. Es a dir, de l'Edat Mitjana s'ha passat a l'Edat Moderna. Es produí el gran i trascendental fenomen del Renaixement. Entremig, trescents anys d'indecisions.

Amb tot, en el transcurs dels anys esmentats, en el nostre país seguien puixants les institucions gremials i les confraries i germandats que asseguren el sentiment de solidaritat social. El fenomen renaixentista i el canvi que significa en el disseny de l'home integral, no aconsegueixen trossejar unes institucions tradicionals. El Renaixement instaura una moral individualista, el que ara se'n diu moral burgesa, però pel que a Espanya es refereix no arriba a fondre, en l'home individual, el seu antagonista, l'home social. Ni l'empirisme difós des d'Anglaterra, ni l'absolutisme polític que es produeix arreu, ni el reformisme religiós que altera la pròpia concep-

ció filosòfica i que, a fi de comptes, obra els camins de capitalisme modern, són prou poderosos per a aniquilar un sistema de vida que responia a unes creències fortament arrelades. L'escombrada, en tot cas, serà més tard, i hauran pogut mantenir-se, encara sòlides les estructures durant unes centúries. La contrarreforma i l'escolàstica jugaren aquí un paper important.

Un especialista en la matèria com és el ja citat Rumeu de Armas, afirma que el desenrotllament dels gremis va ésser molt considerable en ple segle XVI. Barcelona i València, dues ciutats que s'havien distingit per la fermesa de la seva organització gremial, a penes van experimentar modificacions duran el 1500, en la regulació del treball del seu comerç i de les seves indústries. Els millors tractadistes, els qui escrivien de filosofia, eren els qui s'ocupaven de les qüestions relatives a la previsió social. Així el gran humanista valencià, Lluís Vives, que parla en aquest termes, segons la cita del professor Jaume Vicens: «A cap ciutat cristiana s'ha de sofrir, ni tan sols en les dels gentils, on es visqui segons llei d'humanitat, que mentre els uns naden en l'abundor, gastant milers i milers per a construir una sepultura, una torre o un edifici útil a la vanitat, o en banquets i altres exterioritzacions, perilli per la manca de cinquanta o cent florins la castedat d'una donzella, la salut i la vida d'un home de bé, i que un pobre pare de família es vegi triste-

ment obligat a desemparar a la seva muller i als seus fills petits».

Tal vegada no hi havia en les persones que representaven el poder, consciència d'aquest sentiment solidari. Més aviat hi havia un divorci entre aquells i la societat i era la iniciativa privada que suplía aquella fallença. Els monarques es limitaren a regular el dret a la mendicitat, però eren els particulars que sostenien una, diguem-ne, seguretat social a través dels gremis i confraries.

És clar que el torn d'una nova concepció de l'home i de la societat, algun dia havia d'arribar al nostre país. La rauxa renaixentista era massa forta perquè la poguessin marginar indefinidament, ni que poguessin brandar l'arma, un temps poderosa, del pensament escolàstic. Enfront de les noves corrents, aquella arma esdevenia ja tan antiquada com ara podria ser-ho el trabuc enfrontat a la moderna metralleta. De la mà del racionalisme filosòfic, s'obririen totes les portelles al mercantilisme, força jove, que en ple segle divuitè seria la nova Bíblia de l'home de negocis. Bé és cert que no desaparegué de la nova consciència instaurada el concepte de l'infortuni i la necessitat de promoure els medis necessaris per a combatre'l. Aquella nova figura del món de que parlava Ortega i que la centra en el segle disset, respon a una filosofia nova, a un materialisme que és tota altra cosa que l'espiritualisme de l'Edat Mitjana. Ja no és el Dant,

l'arquetipus. És Descartes, o es Hobbes. Tomàs Hobbes, educat a Oxford, és fonamentalment un materialista. En l'ideari de Hobbes, l'home es caracteritza pel seu instint de conservació i això el mou a estar constantment en conflicta amb els altres homes. No compta la seguretat que, naturalment, la societat establia mitjançant el sentiment de solidaritat. Hi ha, ara, un estat d'agressió i no es concebeix més solució que l'establiment d'un contracte, d'un compromís, gràcies al qual el llop no devorà al llop, serà el monarca l'àrbitre que assegurarà el compliment del contracte. Els homes renúncien, doncs, a uns atributs, a la llibertat de decisió per a traspassar-la al poder públic. Ha nascut la monarquia absoluta, premonició del que un dia serà l'Estat totalitari. Desapareix la fórmula econòmica d'un naixent capitalisme. L'assegurança social cedeix el lloc a l'assegurança mercantil, la que es defineix per un afany de lucre. L'infortuni té un preu que el marca l'assegurador. L'assegurat ha d'acceptar-ne el risc i el preu que un extrany li exigeix.

Però l'història fa el seu camí decididament, inexorablement. Si per una banda les noves corrents del pensament a Europa serien un dur obstacle perquè la vella organització del treball pogués fer via, eren els propis gremis que amb la seva conducta feien difícil, gairebé impossible, el desenvolupament econòmic que la nova mentalitat exigia. Ja els Reis Catòlics iniciaren la Compila-

ció i Codificació dels Estatuts de les diferents Mutualitats i les disposicions sobre els Gremis, transferint a la Reial Audiència les qüestions dels Oficis i Confraries. I és durant el regnat de Carles III per Reial Cèdula que definitivament totes les Causes, Lleis i Contravèrsies dels Gremis, Confraries, passen al Corregidor i a la Reial Audiència. Són els temps del despotisme il·lustrat, en que el camp de joc és dominat pels Campomanes. Floridablanca, Jovellanos, Antoni Capmany. Hi ha un procés de laïcització i els protagonistes d'aquelles hores, els que distribueixen el joc, disputen sobre si el risc de l'infortuni ha d'assumir-lo la beneficència pública o si, encara, d'alguna manera devia permanèixer a l'ombra de l'Església. Campomanes és qui proposa proscriure les Confraries i Germandats i instal·lar en el lloc que deixarien vacant el Montepio, concebut com una societat de socors mutus, de caràcter laic i controlat pel Poder públic amb la total absència d'influències religioses. És, en definitiva, el precursor de la moderna Mutualitat.

La nova burgesia va afermar les seves posicions en el segle XVIII. La influència que exerceix és prou forta per aconseguir que siguin abolits els Gremis que tanta resistència ofereien a les noves corrents mercantilistes.

A Anglaterra i a França són suprimits, així com en altres països d'Europa i es decreta la llibertat de treball. A França la supressió serà de-

cretada per les Corts de Càdiz l'any 1913, encara que la desaparició definitiva no es produirà fins al decret de 1836.

Escoltem el que ens diu el tant citat Jaume Vicens Vives: «...el gremi barceloní dels Setcents havia fracassat en tres finalitats principals: la de reunir en un mateix cos patrons i obrers, la de constituir una base contributiva certa i la de procurar l'avançament de la vida industrial. En els rams més actius de la vida laboral de la ciutat —paletes, sabaters i fusters— la vida gremial es presenta dividida en dues corporacions distintes (patrons i obrers), i, per tant, en dos sindicats de signe contrari. Quan es promoguin les noves indústries i apareguin en el cadastre dels "vagos" (no els qui no treballen, sinó els qui treballen en indústries no reconegudes oficialment i, per això, no integrables en els gremis antics), la majoria dels obrers abandonarà el gremi per anar a cercar a les fàbriques millors possibilitats d'avenir».

Són importants les acusacions de l'il·lustre historiador. Tot aquell dispositiu, diguem-n'he socioeconòmic, no era prou vàlid per a enfrontar-se amb la nova societat que molt segura de sí mateixa havia començat a fer camí. Joan Reglà, el suara traspassat historiador, en una petita obra publicada a títol pòstum, ens presenta la panoràmica de finals del disset i començament del divuit, «L'Occident europeu —diu— protagonitza un gran canvi, definit per la

recuperació econòmica (amb el repete del capitalisme mercantil), la justificació del parlamentarisme (revolució anglesa de 1688), l'empirisme i la constitució de la ciència moderna i l'equilibri europeu. Són els aspectes que en els plans econòmic, polític, cultural i de relacions entre els Estats presideixen els orígens de la Il·lustració». Crec que no es pot en menys paraules donar una visió més exacta de la situació real del món modern. Ens semblava possible que les institucions medievals resistissin la bufarada ideològica-política-econòmica de les noves corrents. En això coincideixen gairebé tots els qui s'han endinsat en l'estudi del tema.

Però els menestrals, comenta en Vicens Vives, en realitat no se'n planyeren. Encara es mantindrien units per a la defensa d'interessos i serien el germen de la petita burgesia —la paraula burgès no apareixeria fins a la Revolució de setembre— que representarien els moviments democràtics i regeneradors d'anys a venir. Serien els qui farien possible l'assaig de Joan Prim, primer intent català des de la instauració dels Borbons, de projectar una intervenció de tendències hegemòniques.

L'Ordre nou que tracta d'instal·lar-se per l'empenta de la industrialització, ha de sotmetre's durant la dinovena centúria als avatars d'una lluita, en la qual els vençuts i els vencedors alternen en el domini del terreny com en una carrera de relleus.

La vida associativa sofreix les conseqüències d'aquells avatars i ni els patrons ni els obrers troben excessives facilitats per constituir-se en comunitat, i menys per a subsistir. En nom d'una llibertat que el qui exerceix poder enten a la seva manera, s'alcen tota mena de barreres a la constitució de comunitats de defensa. Clar que el vell esperit gremial o d'agermanament, si voleu, apareixerà i adequant-se paulatinament i evolutivament a la nova configuració econòmica i social del món industrial, aconseguirà establir unes estructures que, en la seva projecció cap al nostre temps, adquiriran la força necessària per a equilibrar i domesticar, si cal, la societat capitalista. Ja la Reial Ordre de 1839 fomentà les Associacions d'assegurances mútues, però el pas més decisiu no es donarà fins a 1887 amb la Llei que regularà el dret d'associació, el primer article de la qual, es refereix a fins religiosos, científics, artístics, benèfics, de recreu i a altres fins lícits que no tinguin per objecte el lucre. Per aquests lloc es regiran també els Gremis, les Societats de Socors Mutus, de previsió, de patronat i les Cooperatives de producció, de crèdit i de consum.

Amb tot, les Entitats tradicionals corrien el seu perill. Sotmesos al règim legal comú podien trobar-se implicades en el règim fiscal d'aplicació a les societats mercantils. Per a combatre aquell risc es va crear la «Unión y Defensa de Montepíos y Mutualidades» que, un temps més

tard, es denominaria Federació de Mutualitats de Catalunya. Així s'evita veure's incloses en la Llei d'Assegurances de l'any 1908 i poder desenvolupar-se i establir a tota la Regió una extraordinària xarxa d'entitats de previsió social, en uns temps en que l'Estat vivia totalment desinteressat de tot moviment orientat a la cobertura de l'infortuni. L'any 1939, les assegurances obligatòries establertes tenien un relleu molt escàs. La Llei de desembre de 1941 sobre «Montepíos y Mutualidades Laborales» i el seu Reglament promulgat el maig de 1943, encara, avui, vigents, donen un fort impuls al associacionisme per a la previsió privada i lliure. Es de remarcar que en aquestes disposicions es posa especial èmfasis a l'esperit de solidaritat, eminentment social i totalment alliberat de qualsevol interès mercantil.

Avui, la previsió social és un dels temes més cuidadosament treballats pels Estats moderns. A l'Europa Occidental, les assegurances obligatòries adquiriren gran amplitud després de la Segona Guerra Mundial. A Espanya, ja ens havíem anticipat en alguns aspectes. L'Assegurança Obligatòria d'Enfermetat va promulgar-se bastant abans de finir la guerra. La Caixa de Jubilacions Textil va néixer poc temps després de l'armistici. Però, en l'any quaranta i el juny de 1945, és a dir, en plena guerra, s'assajaren uns subsidis substancials per a subvenir l'atur forçós total o parcial, produït per la

manca de cotó primer i l'escassetat d'energia elèctrica després. Remarco aquests fets, malgrat que el tema d'aquesta conversa ha de referir-se pròpiament a la previsió lliure. Però, potser es bo no desconèixer que l'amplitud assolida per l'assegurança obligada té uns antecedents i és el gran desplegament que tingué, a la Regió catalana primordialment, la previsió lliure i voluntària. Difícilment s'hauria arribat a la situació actual de no haver-se enregistrar els èxits d'unes generacions que supliren amb esforç i sacrifici allò que no havien pogut o no havien sabut abordar amb anterioritat els Poders Públics. És, jo crec, indiscutible la transcendència del mutualisme a Catalunya.

M'he referit anteriorment a unes observacions del pensador Ortega referides al procés generacional. A les hores de plenitud històrica en què l'home se sent sòlidament instal·lat i a les hores de crisi històrica en que tenim la sensació que no hi ha cap garantia de seguretat sobre el sòl que trepitgem. L'hora actual és una d'aquestes últimes. Jo no sé si a la nostra generació li ha tocat de viure el temps més conflictiu de l'història, però en qualsevol cas el que sembla evident és que ha de figurar entre els acusadament conflictives. El món viu en una total inseguretat. Ja no en la incertesa de la pròpia existència, sinó també en la incertesa, en el dubte, respecte de qualsevol sistema de conviccions. Tot ha entrat en procés de revisió:

la propietat, la família, l'autoritat, les formes polítiques, els principis jurídics, la filosofia, la teologia, l'Estat, l'Església. Tot és relatiu. Potser és per això que busquem formes de seguretat que d'alguna manera ens compensin de la sotsobra que ens envolta. Jo no vull pas dir, ni tan solament insinuar, que les institucions de seguretat social que tracten d'enfortir puguin assumir la missió compensadora que ens manca. Seria pueril, gairebé grotesc. Vull solament indicar que constitueix, al meu judici, un signe, un exponent, una forma de manifestar-se d'un món a la deriva que va a la recerca d'unes noves formes de vida que, per damunt d'un passat no massa gloriós, ressonin a major justícia. Vull dir que estem en el camí de nobles rectificacions.

Evidentment, estem lluny dels temps en que la societat dita burgesa havia desplaçat a la societat estamental i se sentia segura d'una seguretat bastida sobre el lliure joc de les forces socials i en la qual el fort seguia essent fort i el dèbil no podia desprendre's de la seva feblesa. Hem parlat de transcendència del mutualisme. I en realitat, crec que ho ha estat i molt. Ha contribuït poderosament a dissenyar una nova concepció social i, jo diria, una nova concepció política. Ha obert amplis camins per on circular-hi el sentiment de solidaritat humana, que és, no hi ha pas cap dubte, el que més ha de contribuir a l'establiment d'una pau duradora. En les relacions

laborals no tot ho és el salari. Si així fos, hauríem entrat en un materialisme tan perillós com el que serví d'instrument a la burgesia industrial en els seus inicis. El mutualisme acosta als diversos estaments socials, els iguala en la seguretat de present i en la previsió de futur.

Ningú pot, encara, endevinar quin serà la societat política que, en l'avenir, haurà d'expressar les formes de convivència —suprema ambició de tota societat política— que hauran de respondre als anhels d'un món que busca amb avidesa una nova comoditat. Qualsevulla que sigui la forma que es trobi, el que ens sembla inevitable és que el mutu ajut haurà de jugar, com ha jugat en el passat, malgrat totes les barreres que s'hi oposaven, un paper d'excepcional transcendència.

Hi ha, com deia, una Seguretat Social, oficial i obligatòria. Per aquestes mateixes condicions té una força extraordinària. Però això no suposa que hagi de desaparèixer l'assegurança social lliure i voluntària. Ambdós han de conviure formant un conjunt harmònic i completant-se. Hi ha, encara, un extens camp reservat a la voluntarietat lliure i soberana de l'home. La convivència és un dels graus objectius de la política en els pobles lliures. La convivència, però, en la llibertat. I aquesta llibertat no tindria sentit, ni solidesa si no s'installés en la pròpia base de la organització d'una societat que si bé va a la recerca d'una seguretat, no per això ha de renunciar a aquest do de que Déu ha concedit a l'home: la seva pròpia llibertat.

Discusión. — El doctor Pedro Domingo (Presidente) rubrica el valor de los datos y de los comentarios traídos o hechos por el hombre culto y sensato del país que es Moreta.

Su amor al mutualismo catalán le honra y nos enorgullece y anima, después, a los Académicos, que lo sintieron en tiempos directamente y al presente a través de la Mutualidad Médica.